

Көкөева А.М.

ҮЙ-БҮЛӨЛҮК МАМИЛЕЛЕРДЕГИ МЫЙЗАМДУУЛУК

Көкөева А.М.

ЗАКОННОСТЬ В СЕМЕЙНЫХ ВЗАИМООТНОШЕНИЯХ

А.М. Кокоева

THE RULE OF LAW IN FAMILY RELATIONSHIPS

УДК: 347-34(05)

Бул макалада, азыркы мезгилде үй-бүлөлүк никелик мамилелердеги коомдук шарттардагы көйгөйлөрдү мыйзам аркылуу коргоодогу аткаруу маселелери жана аларды чечүү өзгөчөлүктөрү каралган.

Негизги сөздөр: үй-бүлө, нике, мыйзам, коом, көйгөй.

В этой статье рассматриваются особенности выполнения предусмотренные законом охраняемые общественные проблемы в семейных отношениях в настоящее время, их решения.

Ключевые слова: семья, брак, закон, общество, проблема.

This article discusses features of the statutory protected social problems in family relations at the present time, their decisions.

Key words: family, marriage, law, society, problem.

Кыргыз мамлекети 1917-жылкы революциядан кийин патриархалдык мезгилдерди артка сүрүп, I кылымга жакын ар кандай өзгөрүүлөргө дуушар болуу менен укуктук, демократиялуу, көз карандысыз мамлекет катары өнүгүүгө кадам койду.

Демократия шарттарына ылайык, бир катар укуктук нормалар иштелип чыгып, үй-бүлө кодекси кабыл алынып иштей баштады. Укуктук мамлекетти куруу шартына багыт алганыбызга карабастан, мурдагы калыптанып калган аң-сезимибиз үй-бүлөлүк мыйзамдарыбыздын аткарылышына тескери таасирин берип келет. Буга мисал катарында, үй-бүлөдөгү жубайлардын укук милдеттери, мүлктүк укуктук режимин, нике келишимин, баланын укуктарын, ата-эненин укук милдеттери жана ушу сыяктуу милдеттерди алууга болот.

Коомубуздагы саясий бурулуштар, социалдык экономикалык абалыбыздын төмөндөшү, миграциялык абалдын жогорку деңгээлге чыгышы, ар бир коомубуздун уюткусу болгон, түптөлгөн үй-бүлөнүн абалында ар кандай маселелердин болушуна алып келүүдө.

Мамлекет, коом өнүгүшү үчүн, үй-бүлөнүн социалдык, экономикалык укуктук абалын жакшыртуу зарылчылыгы келип чыгат.

Азыркы күндө, кыргыз үй-бүлөсүнүн абалы кандай деген суроо терең маанини камтыган илимий-практикалык изилдөөлөрдүн негизинде карап көрсөк, ата-эненин мээримине муктаж болгон балдар, баланын укуктарынан пайдалануудан четте калгандай, жубайлардын укук милдеттеринин баары бир жубайга гана жүктөлгөндөй, үй-бүлө мыйзамда-

рында белгилеп, үй-бүлөнү мамлекеттик коргоо негиздери кагаз бетинде жазылып аткарылбай калган сыяктанат. Жубайлардын өз ара макулдашуусу, эркиндиги никеге туруунун шарттары экендиги мыйзамда каралса да, бул укуктук норманы аткарууда кызыктар жактардын тарабы жогорку деңгээлге чыгат.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 36-беренесине ылайык:

1. Үй-бүлө – коомдун негизи. Үй-бүлө, ата болуу, эне болуу, балалык – бүткүл коомдун камкордугуна алынат жана мыйзам менен артыкчылыктуу корголот.

2. Ар бир бала анын дене-боюнун, акыл эсинин, ички руханий, ыймандык жана социалдык өнүгүүсү үчүн зарыл болгон жашоо деңгээлине укуктуу.

3. Баланын өнүгүшү үчүн зарыл болгон жашоо шарттарын камсыздоо жоопкерчилиги өздөрүнүн жөндөмдөрү менен финансылык мүмкүнчүлүктөрүнө жараша баланы тарбиялап жатышкан ата-эне менен тарбиячы адамдардын ар бирине жүктөлөт.

4. Мамлекет жетим балдарды жана ата-энесинин камкордугунан ажыраган балдарды багууну, тарбиялоону, окутууну камсыз кылат.

5. Нике курагына жеткен адамдар никеге турууга жана үй-бүлө күтүүгө укуктуу. Бир дагы нике никеге туруучу адамдардын ыктыярдуу, эки тараптуу макулдугусуз түзүлбөөгө тийиш. Нике мамлекет тарабынан каттоого алына тургандыгы белгиленүү менен мыйзамдык корголуп бекемделет.

Кыргыз Республикасынын эң жогорку мыйзамы болгон Конституцияда белгиленгендей, үй-бүлөлүк укуктук никелик мамилелер так көрсөтүлгөндүгүнө карабастан, аял бул – үй кожойкеси, бардык турмуш-тиричилик анын колунда деген сөз бермети терең маанини камтып турат. Бул туура бирок, кээ бир үй-бүлөдө жарандык, үй-бүлөлүк, мүлктүк маселелерди да жубайлардын бирине түртө салуу аркылуу үй-бүлөлүк мамилелердин кризистик абалга туш болуп жаткандыгы жалпыбызга белгилүү. Ош шаары боюнча сурамжылоолорго таянсак үй-бүлөдө 80% эркек кишинин укугу жогору турат деген жооптуу алууга туура келет.

Үй-бүлөдө жубайлардын укуктары жана милдеттери мыйзамда бирдей тең укукта экендигине карабастан күйөөсүнүн укугу жогору коюлган. Анткени биздин калыптанып калган салттык адаттарыбыз бул абалга түрткү берет.

Укуктук көз карашта жубайлар тең укукта экендигине байланыштуу, үй-бүлөлүк мамилелердин

баарына бирдей милдетке ээ экендигин эстен чыгарбообуз керек.

Кыргызстан мамлекетинин өнүгүшү социалдык, экономикалык, саясий абалдан көз каранды. Бул абалдарды жакшыртуу үчүн ар бир кыргызстандын атуулдары жана ар бир үй-бүлө аракеттенүүсү зарыл.

Ошол себептүү үй-бүлөлүк абалды жакшыртууда, социалдык маселелерди чечүү үчүн укуктук ченемдерди ар бир үй-бүлө мүчөсү милдеттүү түрдө маалыматка ээ болуу менен пайдалануусу жакшы натыйжа берери бышык.

Үй-бүлө Кыргыз Республикасынын Конституциясынын беренесинде белгиленгендей корголууга тийиш.

Үй-бүлө мыйзамдарындагы үй-бүлөлүк никелик мамилелер укуктук коргоодо толук укук, милдеттерге ээ экендигин аныктап көрсөткөндүгүнө карабастан үй-бүлө мүчөлөрүнүн ар бири өз укуктарын жана милдеттерин пайдаланбагандыктан бир катар маселелер келип чыгууда.

Алардын кээ бирине токтолу менен чечүү жолдорун издеп көрсөк:

- Баланын укуктарындагы маселелер, ал төрөт үйүнө келген күндөн башталат, б.а. жубайлар жарандык никеде туруунун негизинде, ар кандай шылтоолордон улам балага атасынын атын ыйгаруудан баш тартуу абалы, күбөлүк алууну убагында жүргүзбөө, баланы багуу абалынан баш тартуу ж.б.у.с.

- Никеге туруу жана катталуудагы маселелер, никеге өз убагында катталбоо, никеге туруунун шарттарын көмүскөдө калтыруунун негизинде катталуу.
- Жубайлардын укук милдеттеринин аткарылбашы; (үстөмдүк жүргүзүү абалы);
- Укуктук маалыматтык сабатсыздык;
- Миграциялык абалга байланыштуу, үй-бүлөлүк мамилелердин социалдык, экономикалык абалдан көз карандылыгы;
- Мыйзамдардан диний салттык адаттардын жогору болушу.

Жогоруда көрсөтүлгөн маселелерди чечүү үчүн ар бир жаран, үй-бүлө мүчөлөрү, коомчулук, бийлик өкүлдөрү Конституциялык укуктарыбызды таанып билүү менен жоопкерчиликтүү милдеттерибизди так аткаруубуз керек. Мамлекет коомдук, саясий, социалдык, экономикалык, миграциялык абалыбызды туура багыттап саясат жүргүзгөндө, ар бир үй-бүлө мамлекеттин өнүгүшү үчүн салым кошо алат. Анткени үй-бүлөнүн абалы жакшырганда коомдун өнүгүү процесси жогорулайт.

Адабияттар:

1. КР Конституциясы. 2010-ж.
2. КР Үй-бүлө кодекси. 2003-ж.
3. Шерипов Н.Т. Кыргыз Республикасынын Конституциялык укугу. 2011-ж.

Рецензент: кандидат юридических наук Тайлакова С.Дж.